

AZƏRBAYCAN
RESPUBLİKASININ
DÖVLƏT
STANDARTI

PAMBIQ MAHLICI
NÜMUNƏLƏRİN GÖTÜRÜLMƏ METODLARI

COTTON FIBRE
METHODS OF SAMPLING

M Ü N D Ə R İ C A T

1. Tətbiq sahəsi.....	1
2. Normativ istinadlar.....	1
3. Terminlər və təyinlər.....	1
4. Nöqtəvi və birləşdirilmiş nümunələrin götürülməsi.....	1
4.1. Preslənmemiş pambıq mahlıcı.....	1
4.2. Preslənmiş pambıq mahlıcı.....	1
5. Sınaq analizləri üçün nümunələrinin götürülməsi və hazırlanması.....	3

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT STANDARTI

Pambıq mahlıcı
Nümunələrin götürülmə metodları

AZS XXX : 2024

COTTON FİBRE
Methods of sampling

Tətbiq edilmə tarixi:

1. TƏTBİQ SAHƏSİ

Bu standart pambıq mahlıcına şamil edilir, preslənmemiş (sıxılmamış) və preslənərək kiplərə vurulmuş mahlıcdan nümunələrin götürülməsini, onların sınaqların keçirilməsinə hazırlanması qaydalarını təyin edir.

2. Normativ istinadlar

Bu standartda AZS 147-2005 "Xam pambığın emalı. Terminlər və təriflər", AZS 157-2005 "Nümunələrin götürülmə metodları", Oz DSt 614-2014 "Волокно хлопковое. Методы отбора проб" standartlarına istinad edilmişdir.

3. Terminlər və təriflər

Bu standartda terminlər AZS 147-2005-ə əsasən işlədilir.

4. Nöqtəvi və birləşdirilmiş nümunələrin götürülməsi

4.1 Preslənmemiş pambıq mahlıcı

4.1.1 Pambıq emalı zavodlarında preslənmemiş pambıq mahlıcından nöqtəvi nümunə presləmədən əvvəl kondensatorun qanovundan, mahlıc layının müxtəlif yerlərindən əl ilə götürülür.

Bir qayda olaraq nöqtəvi nümunənin kütləsi 100 – 150 q olmalıdır.

4.1.2 Mahlıcda nəmliyin qorunması üçün, götürülən nümunələr qapağı kip bağlanan bankalara yığılmalıdır. Əgər nəmliyi müəyyən etmək nəzərdə tutulmayıbsa, nöqtəvi nümunələri istənilən tara materialına qoymaq olar.

4.2. Preslənmiş pambıq mahlıcı

4.2.1 Kipin qabarıq hissəsində, markalanmaya xələl gətirməmək şərti ilə, iki kəmərin arasında qablaşdırma materialı 20 – 25 sm uzunluqda kəsilir.

AZS XXX: 2024

Nümunənin rahat götürülməsi üçün, əgər mümkündürsə və müəyyən şəraitdə yol veriləndirsə, bir və ya bir neçə kəmərlər açılır, üst lay 1 – 2 sm qalınlıqda götürülüb kənara qoyulur.

Əlin yüngül toxunuşu ilə kütləsi 100 q, eni 10 – 12 sm olan lay şəklində nöqtəvi nümunə götürülür. Götürülmüş nümunəyə zavodun kodu (əgər ehtiyac olarsa), partiya nömrəsi və kiplərin nömrələri göstərilən yarlıq qoyulur.

Nöqtəvi nümunələr nəql etdirilmək (göndərilmək) üçün sınaq və sertifikatlaşdırma laboratoriyasında aşağıda göstərilən üsullardan biri ilə qablaşdırılır:

- nöqtəvi nümunələr kağız üzərinə bir lay cərgə ilə yığılır və bükülür, açılıb dağılmaması üçün sarğı, yaxud yapışqan və ya yapışqanlı lentlə bağlanılır;

- hər bir nöqtəvi nümunə ayrılıqda polietilen torbaya yığılır, sonra həmin torbalar bir böyük torbaya qoyulur, içərisinə emal zavodunun və partiyanın nömrəsi olan yarlıq qoyulur və torba istənilən qaydada plomblanır;

- bütün nöqtəvi nümunələr hər hansı fərdi qablaşdırma olmadan bir torbaya yığılır. Bu halda torba oraya qoyulan nümunələri sıx əhatə etməlidir ki, daşınma zamanı bir-birinə qarışma olmasın.

Nəmliyin müəyyən edilməsi üçün götürülmüş nöqtəvi nümunələr nəmlik itkisinə səbəb olmayacaq, ağız kipi bağlanan torbalara yığılmalıdır.

4.2.2 Pres lövhəsinə quraşdırılmış bıçaqdan istifadə edərkən, presləmə prosesi zamanı kipin qabarıq hissəsində iki kəmərin arasında kəsiklər edilir. Kəsilmiş hissədən nöqtəvi nümunə, kəsilib götürülən nümunənin laylarının düzümünü pozmamayaq şərti ilə əl ilə götürülür.

Hər bir kiptən götürülən nöqtəvi nümunələr, aralarına kipin nömrəsi göstərilən yarlıq qoymaqla cüt - cüt birləşdirilir və bu standartın 4.2.1 bəndinə əsasən göndərilmək üçün qablaşdırılır.

4.2.3 Birləşdirilmiş nümunənin kütləsi 1 kq-dan, nəmlik üçün götürülən nümunənin kütləsi isə 200 q-dan az olmamalıdır.

4.2.4 Preslənmiş pambıq mahlıcı kiplərinin nəmliyi müəyyən olunan zaman fikir ayrılığı yaranarsa, onda kip tam açılır və iki birləşdirilmiş nümunə götürülür.

Nöqtəvi nümunələr nümunə götürülməsi üçün ayrılmış hər bir kipin orta hissəsindən:

- birinci – üst qat götürüldükdən sonra, kipin kütləsinin 30%-nin orta nəmliyini xarakterizə edən 3 – 5 sm dərinlikdən;

- İkinci – kipin kütləsinin 70%-nin nəmliyini xarakterizə edən 20 sm dərinlikdən götürülür.

5. Sınaq analizləri üçün nümunələrin götürülməsi və hazırlanması

5.1 Nöqtəvi nümunələr xarici görünüş nümunələri ilə (standart etalon nümunələri) rəng və zibilliyə görə müqayisə edilərək eynilikləri dəqiqləşdirildikdən sonra sınaq nümunələri götürülür. Əgər müxtəlif nöqtəvi nümunələrin mahlıcı keyfiyyət göstəricilərinə görə fərqli olarsa, onda sınaq nümunəsi hər bir eyni olan nöqtəvi nümunə qrupundan ayrı-ayrılıqda götürülür.

5.2 Qüsurlu və zibil qarışıqlarının kütlə payı, həmçinin mikroneyr göstəricisinin müəyyən olunması üçün sınaq nümunəsi bütün nöqtəvi nümunələrin hər iki tərəfindən, təqribən eyni olan mahlıc çəngələri şəklində götürülür. Nümunənin sayı və kütləsi tətbiq olunan sınaq metodu ilə təyin olunur.

5.3 Pambıq mahlıcının ştapel kütlə uzunluğu, xətti sıxlığı, yetişkənliyi və xüsusi qırılma yükü sınaqları üçün nümunə, bütün nöqtəvi nümunələrin hər iki tərəfindən götürülən, ümumi kütləsi 4 – 5 q olan, cəmi 16 – 20 mahlıc çəngəsindən təşkil olunur.

Götürülmüş mahlıc kütləsi qüsurlu və iri zibil qarışıqlarından təmizlənir və dörd hissəyə bölünür. Hər bir hissə növbə ilə, lent hazırlamaq üçün ППЛ dartıcı cihazdan keçirilir.

Birinci və ikinci növ mahlıc ən azı üç dəfə, üçüncü, dördüncü və beşinci növ mahlıc isə ən azı beş dəfə ППЛ cihazından keçirilir. Sonra hər bir lent eninə iki bərabər hissəyə bölünür və hər lentdən bir hissə götürülüb üst-üstə qoyularaq yenidən dartıcı cihazdan 3 – 5 dəfə keçirilir, lentlərdən qalan hissələr atılır. Yeni alınan iki lent yenə də yarıya bölünür, hər lentdən bir hissə götürülüb üst – üstə qoyulur və yenə də dartıcı cihazdan 3 – 5 dəfə keçirilir, qalan hissələr atılır.

Pambıq mahlıcının lifinin uzunluğundan asılı olaraq, dartıcı qoşa valiklərin oxları arasındakı məsafə cədvəl 1-ə müvafiq nizamlanır.

Sınaq nümunəsinin tərkibində eşilmələr və kombine olunmuş (bir-birinə dolaşmış bir neçə eşilmə) eşilmələr olmamalıdır.

Cədvəl 1

Pambıq mahlıcının təsnifatçı tərəfindən müəyyən edilən ştapel uzunluğu, mm	ППЛ dartıcı cihazın valiklərinin oxları arasındakı məsafə, mm
26,1 - ə qədər	Lifin uzunluğu + 3
26,2 – dən 32,1 - ə qədər	Lifin uzunluğu + 4
32,2 və daha uzun	Lifin uzunluğu + 5

Yekun lenti hazırlamaq üçün sınaq üçün hazırlanmış ləndən uzununa, kütləsi 190 – 200 mq olan mahlıc ayrılır. Ayrılan hissə diqqətlə açılır, araşdırılır və mahlıc hamarlanır. Tərkibində qalan zibil, düyünlər, lifli toxum qabığı maqqaşla təmizlənir.

Bu cür təmizlənmiş pambıq mahlıcı liflərin paralelliyini daha da yaxşılaşdırmaq üçün təkrar dartıcı cihazdan keçirilir.

Alınan, kütləsi 175 – 180 mq olan yekun lentin eni 25 mm-dən çox olmamalıdır.

5.4. Beynəlxalq standartlar üzrə HVI sistemində pambıq mahlıcının təsnifat metodu ilə sınaqları nöqtəvi nümunələrlə icra edilir.

Əsas sözlər: standart, pambıq mahlıcı, nümunənin götürülməsi, metodlar, nöqtəvi nümunə, birləşmiş nümunə, sınaq üçün nümunə, sınaq üçün lent, yekun lent.

LAYIHƏ

LAYIHƏ